

MINISTERUL FINANTELOR PUBLICE

Direcția generală de analiză macroeconomică
și politici financiare

Gabriela Adelina Ștefan
consilier

NOTĂ

privind IMM în România

În ansamblu, lucrarea reprezintă o încercare de a oferi o imagine asupra problematicii dezvoltării IMM-urilor din țara noastră. Analiza sectorului IMM din România cuprinde o radiografie a situației actuale a IMM-urilor și este susținută printr-o serie de tabele și grafice care ajută la formarea unei opinii mai clare asupra aspectului studiat.

Rolul important pe care îl dețin întreprinderile mici și mijlocii (IMM) în economia țărilor dezvoltate, a suscitat, în ultimele decenii, interesul deosebit al specialiștilor pentru această categorie de întreprinderi.

Unul dintre sectoarele cele mai afectate de criza financiară este cel al IMM-urilor, acest lucru datorându-se lipsei de putere financiară a acestora. Mediul de afaceri autohton, în mod deosebit sectorul întreprinderilor mici și mijlocii (IMM), a înregistrat schimbări semnificative ca urmare a impactului crizei economice mondiale. IMM-urile pot influența, prin mobilitatea și flexibilitatea lor, procesul de adaptare a producției la cerințele pieței. Pe timp de criză, în comparație cu marile companii, IMM-urile au avantajul de a-și permite să fie mult mai flexibile, pot implementa noi servicii și lansa produse noi. În lipsa strategiilor și aprobărilor superioare, în cadrul lor se pot lua decizii mai ușor și astfel pot deveni mult mai eficiente. În acest fel, IMM-urile pot identifica noi piețe și pot acționa mai prompt aplicând soluții adaptate la condițiile de piață.

În România, IMM-urile acționează cu succes în direcția diminuării rolului monopolist al marilor întreprinderi, creșterea gradului de ocuparea a forței de muncă active, accentuarea competitivității, generând astfel prin dinamismul și profitabilitatea lor un impact puternic per ansamblul economiei. De asemenea, **contribuie la crearea unui important număr de locuri de muncă**, absorbind o parte din forța de muncă disponibilă ca urmare a restructurării economiei. Ascensiunea financiară din ultimii ani a produs în același timp o scădere în materie de personal calificat. Goana după rezultate a dus la scăderea interesului față de specializarea sau formarea personalului din cadrul unei organizații. În ciuda climatului economic și a faptului că marea majoritate a segmentelor de piață sunt afectate, **adeverata criză este cea a competențelor**. Orice companie care își dorește o dezvoltare durabilă are nevoie de un personal competent și eficient, acesta fiind cheia profitabilității, eficienței și succesului.¹

Ca urmare a faptului ca structura sectorului economic de afaceri din România este bazată preponderent pe IMM-uri, rolul acestuia în dezvoltarea economică este strâns legat de cel al întreprinzătorilor și al spiritului antreprenorial din societatea românească. Sectorul de afaceri din România în cursul anului 2008 și respectiv 2009 s-a confruntat cu un cadru macroeconomic dificil, cu schimbări intempestive de amploare și la intervale scurte de timp și cu o deteriorare a climatului de afaceri general, ca urmare a impactului, deși ușor întârziat totuși brutal, al crizei financiare și, ulterior

¹ Studiul a fost efectuat de Compania Human Value International (HVI)

economice. Prin urmare, sectorul de afaceri a fost nevoit să evolueze într-un mediu caracterizat de turbulențe, incertitudine și foarte slabă predictibilitate.

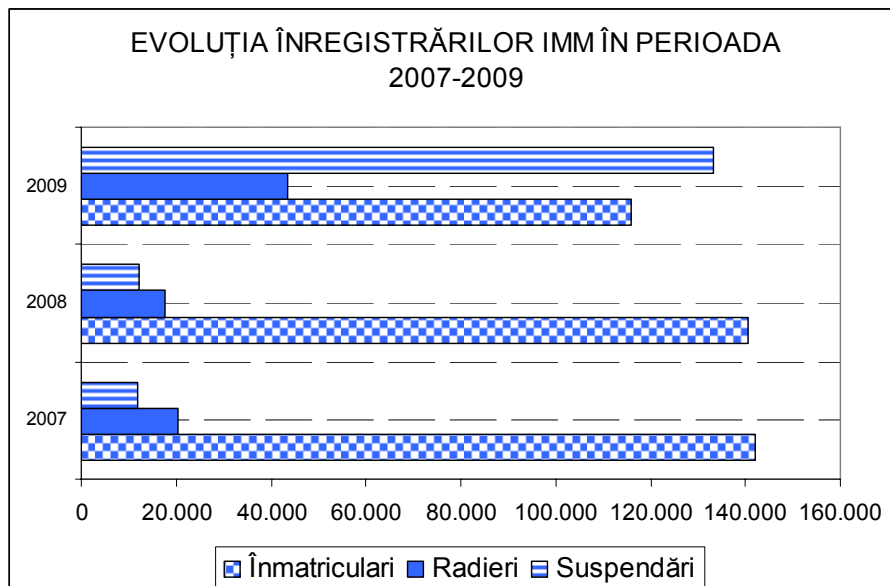
EVOLUȚIA ÎNREGISTRĂRILOR IMM ÎN PERIOADA 2007-2009²

Perioada	2007	2008	2009
Inmatriculări	142.073	140.642	116.022
Radieri	20.401	17.676	43.615
Suspendări	12.012	12.019	133.362

Tabel nr. 1

Datele prezentate mai sus conduc către concluzia că, în anul de criză 2009, înființarea de noi IMM-uri a continuat într-o dinamică mai redusă, în timp ce ieșirile din mediul economic au crescut substanțial și brusc, prin radiere și în mod deosebit prin suspendare de activitate.³

Grafic nr. 1

Astfel, în anul 2009 peste 133.000 de IMM-uri și-au suspendat activitatea comparativ cu numai 12.000 în anul 2007 și respectiv în anul 2008, ceea ce reprezintă o creștere explozivă, de peste 11 ori față de anii anteriori. Totodată, trebuie remarcat faptul că suspendarea de activitate a avut o dinamică spectaculoasă, atât în raport cu situația anilor anteriori cât și în comparație cu numărul radiierilor definitive. Astfel, principala formă de ieșire din

pieță în 2009 a fost suspendarea activității, care a avut o creștere de 3 ori mai mare în comparație cu numărul radiierilor. Aceasta evoluție a modificat raportul între numărul de suspendări și numărul de radieri, din unul subunitar în anii 2007 și 2008, în unul supraunitar.

Dacă se face referire la dinamica radiierilor în intervalul 2007-2009, numărul de IMM-uri radiate din Registrul Comerțului a crescut de 2 ori, respectiv de la 20.401 la 43.615.⁴

În același timp, datele sintetizate în tabelul nr.1 arată că în anul 2009 procesul de înființare de noi firme a continuat prin înmatricularea a 116.022 de IMM-uri. Deși într-o dinamică mai scăzută, în raport cu anii anteriori, procesul apariției de noi IMM-uri s-a concretizat prin înregistrarea unui decalaj de 82,4% a numărului de firme înmatriculate în 2009 comparativ cu 2008. Faptul că, în anul 2009,

² Sursa: Oficiul Național al Registrului Comerțului

³ Potrivit art. 237 alin. (2) din Legea nr. 31/1990, republicată, durata inactivității nu poate depăși 3 ani.

⁴ Condițiile de radiere din Registrul Comerțului sunt reglementate de legea 31/1990 modificata și se efectuează fie ca urmare a încheierii procedurii de insolvență și faliment, fie din propria inițiativă a investitorilor, acționarilor, asociațiilor firmei respective.

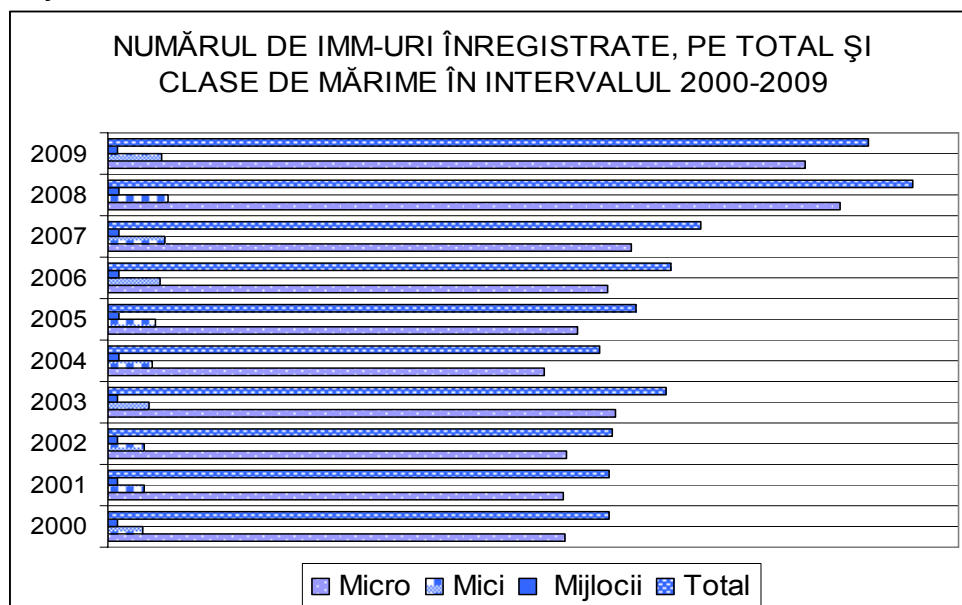
înființarea de noi IMM-uri nu a căzut dramatic demonstrează, pe de o parte, potențialul antreprenorial al României iar pe de altă parte, necesitatea susținerii dezvoltării sectorului IMM, ca o soluție de ieșire din criză și o modalitate de relansare a creșterii economice.⁵

Tabel nr. 2 Numărul de IMM-uri înregistrate, pe total și clase de mărime în intervalul 2000 - 2009

Categoria	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Micro	375.804	374.255	377.499	417.366	358.787	386.561	410.763	431.029	602.711	573.299
Mici	29.121	30.340	30.231	33.856	36.392	39.128	43.419	47.022	49.560	43.724
Mijlocii	7.504	7.737	7.761	8.147	9.131	9.158	9.322	9.577	9.753	8.435
Total	412.429	412.332	415.491	459.369	404.310	434.847	463.504	487.628	662.024	625.458

Sursa: INS, MEF, ONRC

Grafic nr. 2

În anul 2009, pe fondul acțiunii crizei financiare și economice s-a înregistrat, pentru prima dată după 4 ani de creștere demografică continuă, o scădere în cifre absolute a numărului de IMM-uri înregistrate în România. Astfel, la 31 decembrie 2009 numărul de IMM-uri înregistrate la Registrul Comerțului se ridică la un total de 625.458 de întreprinderi față de

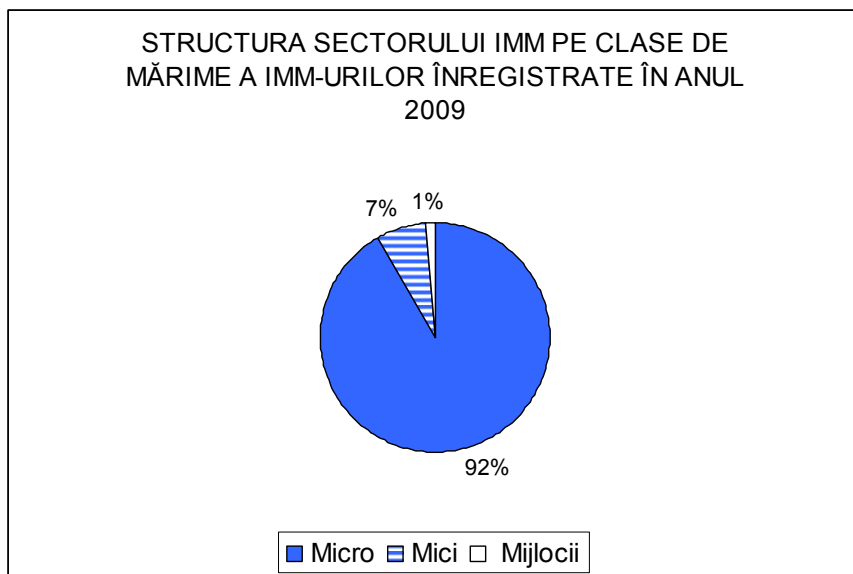
662.024 existente la același moment al anului 2008, dinamica demografică pe total IMM, înregistrând o reducere cu 5,5 % în comparație cu anul anterior. Totuși nivelul de dezvoltare demografică din 2009 se menține superior celui atins în anul 2007, fapt ilustrat printr-un indice de creștere de 128,3%.

Din numărul total de IMM-uri înregistrate la sfârșitul anului 2009, numai 379.627 au fost active⁶, ceea ce reprezintă 60,7%, procent atins de asemenea și la nivelul anului 2008. De altfel, trebuie subliniat faptul că în pofida caracteristicilor macroeconomice foarte diferite ale celor doi ani consecutivi, respectiv anul 2008, considerat la nivelul economiei naționale ca fiind anul cu cea mai mare creștere economică din ultimii patru ani și anul 2009 caracterizat de recesiune economică, raportul între numărul întreprinderilor mici și mijlocii înregistrate și numărul celor active se menține la același nivel.

⁵ Raportul anual privind sectorul IMM din România, 2010 - Evoluții între dificultăți și provocări

⁶ Întreprinderi care au depus bilanț contabil și care au înregistrat o cifră de afaceri mai mare decât zero.

Grafic nr. 3

În anul 2009, pe fondul de creștere demografică susținută a sectorului IMM din România, microîntreprinderile și-au mărit ponderea în structura de ansamblu a întreprinderilor înregistrate la Registrul Comerțului.

Ponderea ridicată a microîntreprinderilor nu este de natură conjuncturală. Explicația proporției foarte mari în structura sectorului IMM pe o perioadă de lungă durată poate fi pusă în relație cu mai mulți factori de influență. Printre aceștia poate fi

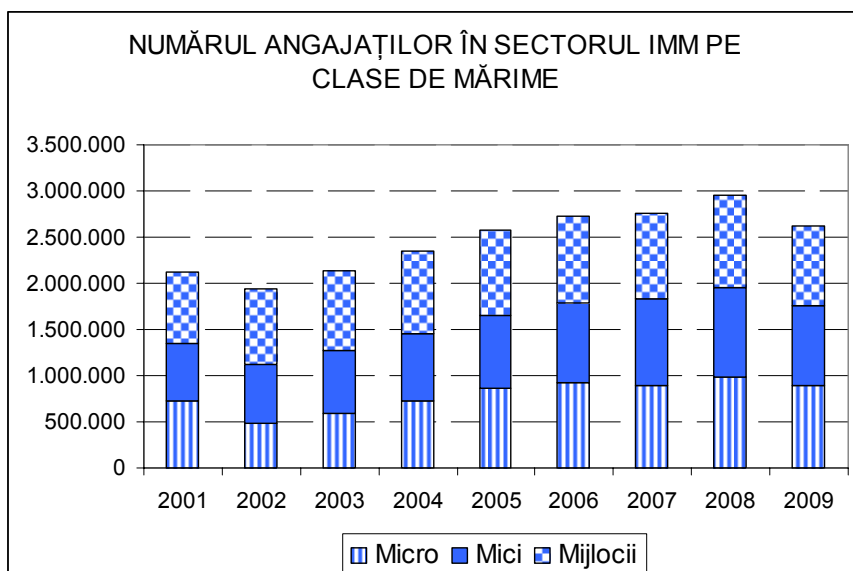
invocat nivelul scăzut al capitalului intern precum și faptul că majoritatea investitorilor români fac primul pas în afaceri înființând microîntreprinderi care, pe parcursul ciclului lor de viață, nu au șanse foarte mari de a avansa în clasele de mărime superioare. Pe de altă parte, preponderența microîntreprinderilor în structura sectorului IMM, pe o perioadă îndelungată, poate fi o indicație și asupra unui fenomen de stagnare a dezvoltării firmelor la nivelul de microîntreprindere.

Tabel nr. 3 Numărul angajaților în sectorul imm pe clase de mărime

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Micro	732.653	478.002	586.880	733.230	869.799	930.329	900.918	977.692	833.230
Mici	613.959	635.689	689.056	726.953	783.295	854.146	924.891	981.268	833.230
Mijlocii	776.005	829.274	859.020	889.542	922.426	941.466	938.959	1.000.529	833.230
Total	2.122.617	1.942.965	2.134.956	2.349.725	2.575.520	2.725.941	2.764.768	2.959.489	2.500.000

Sursa: INS, MEF, ONRC

Grafic nr. 4

Dacă în anii anteriori crizei economice sectorul IMM din România juca rolul de creator de noi locuri de muncă, aceasta tendință a fost întreruptă în contextul anului 2009. Numărul mediu anual de angajați în sectorul IMM la **31 decembrie 2009 a scăzut cu 11,3%** față de anul anterior. În conformitate cu datele din bilanț, numărul mediu anual de salariați în sectorul IMM era de 2,63 milioane de persoane față de 2,96 milioane în 2008, ceea ce înseamnă pierderea a **333.273** locuri de muncă.

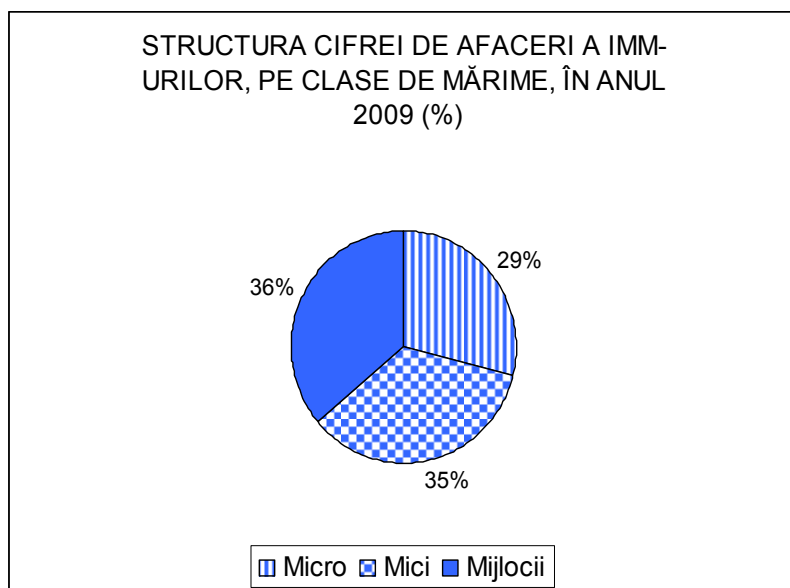
Tabel nr. 4 Cifra de afaceri în sectorul imm pe clase de mărime (IMM active) – mii lei

	2005	2006	2007	2008	2009	Variatie 2009 /2008
Micro	86.611.300	105.476.505	133.703.062	150.194.857	144.921.440	1,0
Mici	104.079.092	129.288.0635	160.795.796	198.880.086	174.735.371	0,9
Mijlocii	110.616.0352	135.207.4415	170.202.810	217.397.576	180.981.110	0,8
Total	301.306.427	369.972.009	464.701.668	566.472.520	500.637.921	0,9

Sursa: INS, MEF

Performanțele economice de ansamblu ale sectorului IMM depind de greutatea specifică a fiecărei clase de mărime a întreprinderilor. După cum se poate observa (Graficul nr. 4), contribuția cea mai însemnată la realizarea cifrei de afaceri a sectorului IMM o au întreprinderile mijlocii, respectiv 36,0%, urmată de întreprinderile mici cu 35,0%, iar cea de a treia clasă de mărime, microîntreprinderile, contribuie cu 29,0% la performanța globală a sectorului IMM.

Graficul nr. 5

Nivelul productivității muncii depinde de o serie de factori de influență considerați determinanți și anume: politica prețurilor de vânzare a produselor; numărul și nivelul de calificare al personalului precum și nivelul tehnologic al proceselor de producție și cele organizatorice din firme. În schimb, nu puține sunt situațiile când reducerea numărului de angajați este o măsură de restructurare luată pentru menținerea rezultatelor economice, respectiv a nivelului de productivitate. Performanța economică și financiară a IMM-urilor poate fi măsurată cu ajutorul mai multor

indicatori economici, dintre care cei mai relevanți în contextul datelor disponibile pentru prezenta analiză sunt: *productivitatea muncii*, definită⁷ ca raport între cifra de afaceri și numărul de angajați în IMM-urile active și *eficiența medie a muncii*,⁸ calculată ca raport între profitul obținut de sectorul IMM și numărul de angajați în întreprinderile active.

⁷ Aceasta este una din posibilele modalități de definire a productivității. De reținut că sunt și altele, precum: valoarea adăugată per angajat, cifra de afaceri sau valoarea adăugată raportată la costurile cu forța de muncă, sau la numărul de ore lucrate.

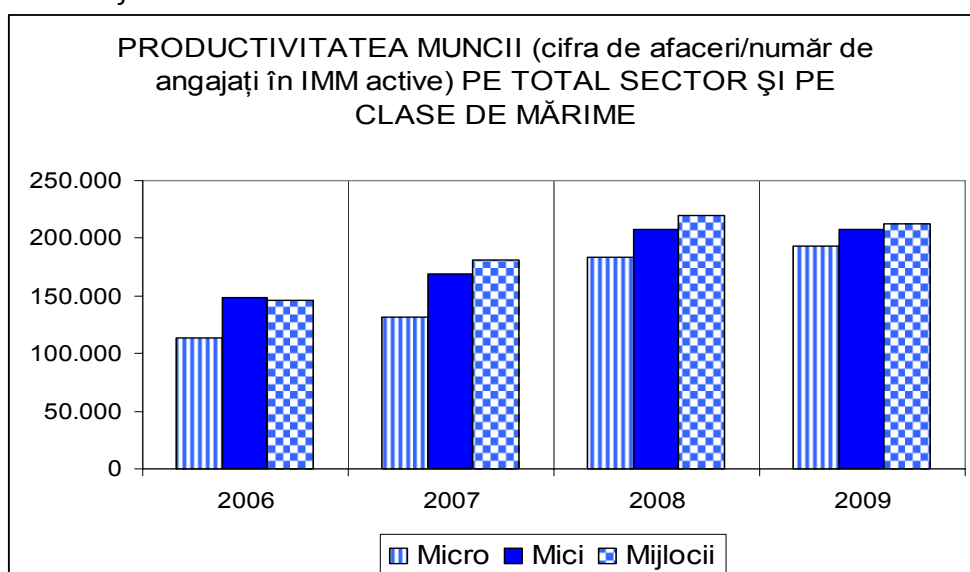
⁸ În interpretarea și compararea rezultatelor privind productivitatea și eficiența muncii trebuie avut în vedere că în rândul microîntreprinderilor sunt prezente, de regulă, multe societăți comerciale cu răspundere limitată și cu asociat unic, care, datorită statutului de administrator legal al respectivei entități juridice, nu poate fi asimilat unei funcții salarizate.

Tabel nr. 5 Productivitatea muncii (cifra de afaceri/număr de angajați în IMM active)
pe total sector și pe clase de mărime

RON	2006	2007	2008	2009
Micro	113.375	148.408	153.622	161.493
Mici	151.365	173.854	202.677	202.479
Mijlocii	143.614	181.268	217.283	209.021
Total	135.723	168.080	191.409	190.631

Calculare proprie în baza datelor de bilanț furnizate de Direcția de tehnologie a informației

Grafic nr. 6

Analizând evoluția productivității medii a muncii sub raportul cifrei de afaceri per angajat în IMM-urile active pe categorii de mărime, în 2009 comparativ cu anul 2008 se evidențiază creșterea productivității medii a muncii în microîntreprinderi, menținerea constantă a nivelului în întreprinderile mici și scăderea nivelului de productivitate la întreprinderile din clasa mijlocie

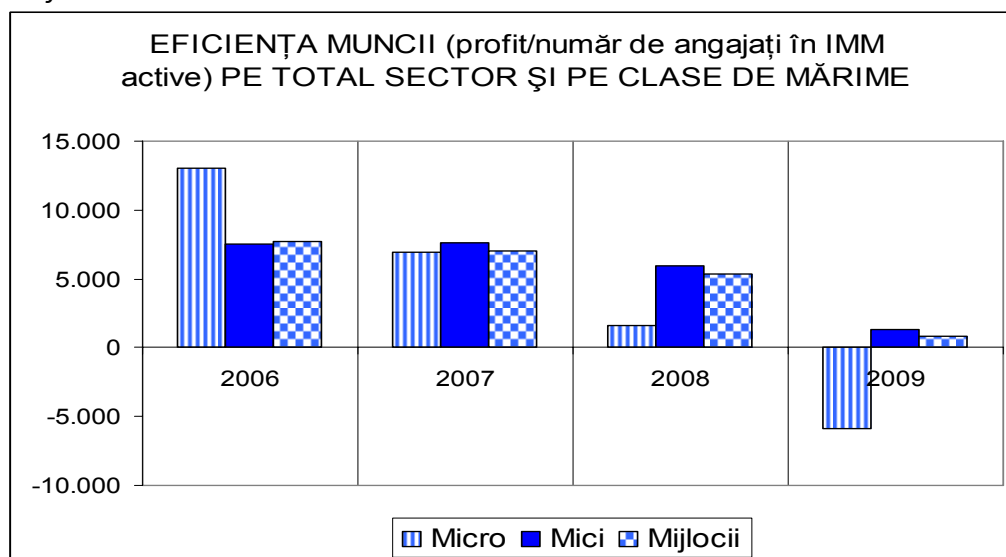
Tabel nr.6 Eficiența muncii (profit/număr de angajați în IMM active) pe total sector și pe clase de mărime

	2006	2007	2008	2009
Micro	13.037	6.907	1.604	-5.861
Mici	7.519	7.621	5.914	1.322
Mijlocii	7.730	7.062	5.380	794
Total	12.414	6.995	4.449	-1.061

Sursa: INS, MEF, ONRC

Datele referitoare la evoluția acestui indicator, pe mai mulți ani, scot în evidență performanțe negative ale microîntreprinderilor, ca urmare a rezultatelor financiare negative privind indicatorul de profit brut. De asemenea, se remarcă substanțiale scăderi în situația întreprinderilor din celelalte două categorii, mici și mijlocii, pe fondul diminuării substanțiale a valorilor obținute la indicatorul de profitabilitate. Accesul la piețele internaționale reprezintă o importanță direcție de dezvoltare pentru sectorul IMM. Aderarea României și Bulgariei la UE la 1 ianuarie 2007, a creat pentru scurt timp oportunități de afaceri semnificative, atât pentru „vechile” cât și pentru „noile” state membre, prin extinderea pieței interne a UE.

Grafic nr. 7

Desigur, potențialul de dezvoltare al sectorului IMM depinde și de extinderea către piețele non-UE. Totuși, pe aceste relații de comerț exterior există diferite bariere tarifare și netarifare având un impact important asupra IMM-urilor în comparație cu întreprinderile de

mari dimensiuni.

Tabel nr. 7 Numărul de întreprinderi angajate în activități de export și import, după mărimea și tipul de proprietate al întreprinderii

Număr de întreprinderi	2008		2009	
	Import	Export	Import	Export
Microîntreprinderi	55.458	13.154	47.089	11.328
Întreprinderi mici	17.206	6.623	14.652	6.068
Întreprinderi mijlocii	6.205	3.642	5.652	3.493
Întreprinderi mari	1.580	1.111	1.497	1.100
Alte (reprezentanți fiscali și necunoscute)	330	114	312	119
Total întreprinderi	80.779	24.644	69.202	22.108

Sursa: INS

După cum se poate observa **numărul de IMM-uri care efectuează operațiuni de import este cu mult superior numărului de IMM-uri care derulează operațiuni de export**. Astfel, în anul 2008 un număr de 78.869 de IMM-uri derula activități de import, în timp ce numai 23.419 IMM-uri au realizat exporturi. Deși numărul firmelor importatoare scade la 67.393 în anul 2009, el se menține la un nivel de peste 3 ori mai mare în comparație cu numărul firmelor exportatoare. Evoluția pe cei doi ani consecutivi indica o diminuare ușoară a ponderii sectorului IMM și creșterea corespunzătoare a numărului de întreprinderi mari în structura demografică a participării în activitățile de comerț exterior, pe cele două fluxuri de import și, respectiv export. Evoluția pe cei doi ani consecutivi indică o diminuare ușoară a ponderii sectorului IMM și creșterea corespunzătoare a numărului de întreprinderi mari în structura demografică a participării în activitățile de comerț exterior, pe cele două fluxuri de import și, respectiv export.

Focalizarea analizei din **perspectiva participării** sectorului IMM, pe diferitele sale clase de mărime, la activitățile de **comerț exterior**, scoate în evidență faptul ca ponderea deținută de microîntreprinderi este mai mare decât a celorlalte două clase de mărime, întreprinderile mici și cele mijlocii.

Tabel nr.8 Volumul exporturilor și importurilor, după clasa de mărime
milioane euro

	2008		2009	
	Import	Export	Import	Export
Microîntreprinderi	6.198	2.185	4.687	2.311
Întreprinderi mici	9.284	2.632	5.436	2.251
Întreprinderi mijlocii	14.712	6.416	9.383	5.741
Întreprinderi mari	24.660	19.898	17.010	16.354
Alte (reprezentanți fiscali și necunoscute)	2.385	2.594	2.437	2.428
Total întreprinderi	57.239	33.725	38.953	29.085

Sursa: INS

Cu toate acestea, analiza **performanțelor sectorului IMM** în anul 2009 comparativ cu situația înregistrată în 2008 este mai nuanțată. Privite în dinamică, datele din tabelul de mai sus evidențiază faptul ca operatorii economici din categoria IMM **și-au conservat într-o mare măsură piețele** și tranzacțiile de export fiind expuși mai puțin, pe când cei mai vulnerabili au fost operatorii IMM angajați în operațiuni de import, loviți mai puternic de scăderea puterii de cumpărare de pe piața internă, precum și de accesul îngreunat la finanțare care să susțină operațiunile de import de produse.

În concluzie, cele mai frecvente obstacole întâmpinate de IMM-uri sunt dificultățile direct legate de efectele crizei economice, precum **asigurarea resurselor financiare, reducerea costurilor**, preocupări pentru creșterea vânzărilor afectate de reducerea cererii de consum.

Impactul crizei asupra sectorului IMM s-a manifestat în anul 2009, prin suspendarea activității unui număr de 133.000 de IMM-uri, ceea ce a însemnat o creștere de peste 11 ori față de 2007 și, de asemenea, prin radierea a 43.600 firme din Registrul Comerțului, respectiv un număr de peste 2,3 ori mai mare față de cel înregistrat în 2007. În același timp, procesul de înființare de noi întreprinderi, deși încetinit față de anii anteriori, a continuat în anul 2009 prin înregistrarea unui număr de 116.000 firme noi, ceea ce dovedește mobilitatea la nivelul sectorului.

Creșterea **competitivității IMM-urilor** românești necesită **îmbunătățirea productivității** acestora. În majoritatea cazurilor, echipamentele tehnice și tehnologice deținute în prezent de IMM-urile din România nu pot fi considerate moderne. Situația actuală conduce la rezultate economice scăzute în ceea ce privește producția și serviciile oferite, precum și procesele și productivitatea muncii în IMM-uri. Astfel, IMM-urile nu sunt capabile să-și bazeze dezvoltarea prezentă și viitoare a competitivității proprii pe factori intensivi, de natură tehnologică, ci doar pe factori extensivi cum ar fi, spre exemplu, angajarea de forță de muncă mai ieftină. În acest sens, flexibilizarea pieței muncii din România, precum și deschiderea acesteia către stimularea atragerii, în condiții controlate și pe piața formală a ocupării, a forței de muncă din alte zone geografice, ar putea fi o direcție de acțiune de natură a ajuta IMM-urile în angajarea unei forțe de muncă mai ieftine. Oricum, sunt necesare măsuri pentru atragerea forței de muncă înalt calificate și simplificarea condițiilor de angajare, precum și pentru motivarea personalului român specializat. În plus, un **avantaj tradițional** cum este cel al forței de muncă mai ieftine devine din ce în ce mai puțin disponibil și important, iar acest lucru se datorează, în primul rând, modificărilor tehnologice și, în al doilea rând, dezvoltării sistemelor socio-economice ale țărilor din jur și a sistemului de asistență socială. Având în vedere toate acestea, este extrem de important ca sectorul IMM să fie sprijinit prin **stimularea investițiilor în echipamente și tehnologii moderne**, aceste elemente fiind de natură a genera performanțe economice superioare cu efect asupra competitivității pe piață.